

Posudek diplomové práce Kláry Machkové: Specifické rysy chování a komunikace adolescentů

Z hlediska hodnocení práce Kláry Machkové považuji za vhodné připomenout cíl diplomové práce, který vyplývá ze zadání. *Cílem práce je popsání specifických rysů adolescence jakožto svébytné vývojové etapy, která s sebou přináší typické chování a typické komunikační rysy projevující se zejména v oblasti lexika. Kromě charakteristiky intelektuálního vývoje se práce zaměří na analýzu jazyka, na specifčnost komunikačních norem dané subkultury.* Ze zadání zřetelně vyplývá, že se jedná o práci interdisciplinárně rozklenutou, která bude na autorku klást značné nároky. Na jedné straně musí prozkoumat kontext: sociální, ekonomický, kulturní aj., který současnou mládež ovlivňuje, na druhé straně musí shromáždit dostatek jazykového materiálu, který by umožnil zhodnotit jazyk a komunikační normy dané subkultury.

Cesta, kterou by se diplomantka měla ubírat, aby naplnila svůj cíl, je náročná a nabízí četná odbočení od jazykové problematiky. Tato oblast by ovšem v práci obhajované na bohemistickém pracovišti měla dominovat. Samozřejmě kvalifikovaný exkurz, a ten K. Machková podává, do nelingvistických disciplín je žádoucí, ale měl by být prezentován v míře nezbytné pro popis jazykových a komunikačních faktorů. Z textu je patrné, že kol. Machková k plnění diplomového úkolu přistoupila s velkým entuziasmem, že reálné prostředí střední školy, v němž se již delší dobu pohybuje, ji přímo vybízelo k hlubšímu studiu. Již z pouhého posouzení proporcí práce, co se rozložení dílčích témat týká, ale i z porovnání rozsahu části, v níž se autorka primárně zaměřuje na poznatky z vývojové psychologie a jí blízkých disciplín a na části orientované na lingvistické poznatky, je zřejmé, že lingvistickému pohledu na komunikaci není věnováno tolik pozornosti, jak by bylo žádoucí.

Kromě příloh má práce K. Machkové 73 stran, což považuji za dostatečné. Do strany 42 diplomantka podrobně analyzuje faktory, které formují specifickou subkulturu mládeže, jazykem adolescentů se zabývá na stranách 42 – 67. Poté následuje závěr, který je formulován velmi úsporně – má necelé dvě strany.

Seznam literatury je bohatý, jsou v něm zastoupeny i zahraniční práce, které se věnují tématu adolescence. Je škoda, že mezi literaturou nenacházíme lingvistické práce. I z celého textu je také patrné, že z lingvistických pramenů autorka nevycházela, byť je zřejmé, že je s nimi obeznámena. To je patrné např. z odkazu na studie J. Kostečky a K. Rysové. České prostředí ovšem z této oblasti nabízí několik publikací, např. články publikované v časopisech *Naše řeč*, *Český jazyk a literatura*, *Čeština doma a ve světě*, didaktické práce M. Čechové aj. Tímto postupem si kolegyně Machková zkomplikovala celé uchopení problematiky. Tato cesta má však také svá pozitiva, jelikož si diplomantka stanovila vlastní způsoby analýzy a počínala si kreativně. Současně je patrné, že závěry vyvozuje z autentických textových dokladů, které sama shromáždila.

Čtenáře patrně překvapí způsob, jakým diplomantka propojila teoretickou a empirickou část. Tradičně u diplomových prací předchází empirické části část teoretická. Již v úvodu K. Machková vysvětluje, proč zvolila odlišný postup. Poznatky, které čerpala z odborné literatury, totiž hned dokládá příklady z autentických materiálů. Ty tvoří: pozorování, interview, dotazník. Dotazník, který tvoří jádro empirického výzkumu, byl předložen stu studentů, což jistě představuje reprezentativní vzorek. Cenné je, že dotazníková data byla shromážděna na dvou různých gymnáziích, na Gymnáziu Jaroslava Seiferta v Praze a na Gymnáziu Dvůr Králové nad Labem. Volba těchto dvou vzdělávacích institucí umožnila diplomantce zohlednit i aspekt kulturního a sociálního prostředí, v němž vybraní adolescenti vyrůstají.

Kapitoly 2 – 6 považuji za cenné, kvalitně a pečlivě zpracované. Dovídáme se z nich o podstatě výzkumu, psychologických aspektech adolescence, tzv. úkolech dospívání,

subkultuře mládeže a o vztazích v adolescenci. Všechna tato témata autorka zpracovává s oporou odborné literatury, kterou kvalifikovaně komentuje. Zde prezentované poznatky dokládá vhodně zvolenými příklady z vlastního výzkumu.

7. kapitola je věnována jazyku v období adolescence. První subkapitola je inspirována statí I. Vaňkové, která se zabývá slovem *pohoda* a která četnými a živými příklady dokládá, že jde o české klíčové slovo. Tato kapitola je nápaditá a je i jistým přínosem pro výzkumy, které probíhají na poli kognitivní lingvistiky. Z této kapitoly se dovídáme, s jakými významy současní adolescenti toto slovo spojují. Dále autorka sleduje, jak adolescenti přistupují k budoucnosti, jak vnímají současný svět. I tato zjištění jsou cenná, opět jsou dílčím vkladem ke zmapování českého jazykového obrazu světa.

Další subkapitola je věnována specifickým rysům komunikace adolescentů. Tento název nabízí širší pojetí problematiky, než text reálně poskytuje. Poněkud nepřesvědčivě působí odkazy na výzkum realizovaný Ústavem pro jazyk český AV ČR, který se týkal výrazových prostředků v mluvených komunikátech žáků základních a středních škol. Zde autorka čerpá informace zprostředkovaně, odkazuje na interpretace K. Jechové. Text této kapitoly by bylo možné bez větších připomínek akceptovat, kdyby byl uveden pod jiným názvem. Tak očekáváme, že se dozvíme něco o komunikačních strategiích, o zdvořilosti apod. V této kapitole autorka uvádí příklady výrazů označujících obdiv, hodnotících výrazů, slov přejatých z cizích jazyků a snaží se vyčlenit výrazy, kterými se vyznačují jednotlivé vrstevnické skupiny, zde konkrétně představeny třemi typy škol.

Další subkapitola je věnována mluvené komunikaci, zde autorka využívá audiovizuální záznam komunikace adolescentů, avšak její interpretace nenabízejí tolik, kolik analýza videozáznamu může poskytnout. Poslední subkapitola je věnována písemné komunikaci adolescentů. Ta je zdařilejší, je přehledně strukturovaná a nabízí řadu zajímavých příkladů z komunikace realizované elektronickými médii. Autorka se zaměřuje hlavně na Facebook, shromáždila řadu příkladů používaných zkratk a emotikonů.

Ze závěru práce se dovídáme, že primárním cílem práce bylo charakterizovat adolescenty zejména z hlediska *cesty k identitě osobnosti, na níž dochází k plnění tzv. vývojového úkolu*. Co se tohoto cíle týká, autorka jej dosáhla. Jak jsem však již uvedla v úvodu posudku, cíl byl formulován komplexněji, jeho součástí byl popis typické komunikace adolescentů. V této oblasti autorka dílčím způsobem popsala lexikum, specifickou komunikační norem dané subkultury (viz zadání) odsunula do pozadí. Tato disproporce hodnotu a přínos práce snižuje.

Práce Kláry Machkové vyvolává četná tázání. Omezím se jen na souhrnnou otázku: Nabízí shromážděný materiál možnosti všestrannější analýzy, která by mohla poskytnout ucelenější obraz komunikace adolescentů? Prosim diplomantku, aby svoji odpověď zdůvodnila, případně aby uvedla konkrétní příklady.

Na práci je třeba ocenit shromážděný materiál, který nabízí možnosti dalších výzkumů.

Celý text je napsán kultivovaně, stylizačně je na dobré úrovni, výskyt neobratných formulací je řídký (příklad nevhodné formulace: s. 46 *rozporuplnost slova pohoda...*; s. 52 *přejímání jazykových jevů z jiných jazyků*), po pravopisné stránce je text v souladu s kodifikací.

Práce Kláry Machkové splňuje požadavky kladené na diplomové práce, a proto ji doporučuji k obhajobě. Předběžně navrhuji práci klasifikovat v rozpětí velmi dobře až dobře, přičemž závěrečné hodnocení se bude odvíjet od průběhu obhajoby.